

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Marty Skrzypczyńskiej
pt. “Procesy cykliczne w gospodarce Polski”

dr hab. Tomasz Łyziak

23 kwietnia 2015 r.

1 Ogólna charakterystyka rozprawy

Rozprawa doktorska Pani mgr Marty Skrzypczyńskiej jest poświęcona pomiarowi cyklu koniunkturalnego w gospodarce polskiej. Autorka stawia sobie za cel wyodrębnienie składowych cyklicznych na podstawie mierników aktywności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki przy wykorzystaniu trzech grup metod, a następnie przeprowadzenie analizy empirycznej cyklu koniunkturalnego w Polsce w latach 1995-2012. Problematykę rozprawy doktorskiej należy uznać za istotną, interesującą i jednocześnie wymagającą, a cele postawione sobie przez Doktorantkę – za ambitne.

Do metod datowania cyklu koniunkturalnego wybranych przez Autorkę należą: filtr częstotliwościowy, strukturalne modele szeregów czasowych oraz modele z przełącznikami typu Markowa ze stałymi i zmiennymi w czasie prawdopodobieństwami przejścia między fazami cyklu koniunkturalnego. Zastosowanie tych ostatnich modeli, uwzględniających zmienność prawdopodobieństw przejścia między fazami cyklu, stanowi istotną wartość naukową pracy – zwłaszcza, że modele takie nie były dotychczas stosowane w literaturze dotyczącej polskiego cyklu koniunkturalnego. Oryginalnym wkładem Autorki w badania cykliczności polskiej gospodarki jest również kompleksowa analiza prawidłowości w polskim cyklu koniunkturalnym, uwzględniająca pierwsze lata globalnego kryzysu finansowego.

Rozprawę oceniam zdecydowanie pozytywnie. Zawarte poniżej uwagi krytyczne i polemiczne formułuję z życzliwością, przede wszystkim jako sugestie do ewentualnego uwzględnienia w dalszych pracach nad tekstem, który mógłby zapewne doczekać się publikacji w formie monografii naukowej.

2 Ocena zawartości rozprawy

Rozprawa jest napisana w języku polskim i liczy 172 strony (uwzględniając spis literatury, załączniki i abstrakt w angielskiej wersji językowej; tekst zasadniczy zajmuje 129 stron). Praca została podzielona na cztery rozdziały, z których trzy pierwsze mają charakter teoretyczny, zaś czwarty zawiera wyniki badań empirycznych Autorki.

Pracę otwiera Wstęp, w którym Autorka przedstawia cele rozprawy i hipotezy badawcze. Cele pracy, scharakteryzowane już pokrótce powyżej, nie budzą ogólnie zastrzeżeń.¹ Z kolei sposób sformułowania hipotez badawczych pozostawia pewien niedosyt.

Pierwsza hipoteza badawcza rozprawy doktorskiej ma następujące brzmienie:

“Możliwe jest wyodrębnienie fluktuacji cyklicznych w gospodarce Polski po roku 1995, w szczególności faz i punktów zwrotnych cyklu koniunkturalnego przy pomocy wybranych metod ilościowych” (s. 8).

Do tak sformułowanej hipotezy badawczej zgłaszam następujące zastrzeżenia:

- Hipoteza ta, moim zdaniem, została sformułowana w sposób zdecydowanie nazbyt ogólnikowy. Nawet w przypadku pobieżnej znajomości literatury, należy ją uznać za oczywistą i nie wymagającą odrębnej weryfikacji.
- Hipoteza ta miałaby znacznie większy walor naukowy, gdyby Autorka odniosła się w niej do konkretnych metod datowania cyklu koniunkturalnego zastosowanych w rozprawie. Wybór tych metod wynika, jak mi się wydaje, z przeświadczenia Autorki, iż są one bardziej miarodajne od innych, nie uwzględnionych w pracy. Tak postawiona hipoteza stworzyłaby możliwość rozwinięcia interesującego wątku rozważań na temat ograniczeń i zalet różnych metod pomiaru cykliczności, który to wątek jest w rozprawie zarysowany w sposób nadzwyczaj skromny.²

¹Problemem w tym względzie jest odmienne sformułowanie jednego z celów rozprawy we Wstępie i na początku rozdziału 4.1 – szerzej na ten temat w dalszej części recenzji.

²Szczegółem technicznym, budzącym zainteresowanie przy lekturze powyższej hipotezy badawczej, jest wskazanie 1995 roku jako okresu, od którego analizuje się cykliczność w gospodarce polskiej. Wydaje mi się, że albo należałoby z tej informacji zrezygnować, jako nadmiernie szczegółowej, albo też należałoby jednocześnie zaspokoić zainteresowanie czytelników, że taki, a nie inny, okres poddany analizie jest determinowany dostępnością szeregów czasowych. Pierwsza informacja na ten temat pojawia się w rozprawie dopiero na s. 71.

Druga z hipotez badawczych stanowi, iż:

“Wahania koniunkturalne w gospodarce Polski nie odbiegają od cykli w krajach wysoko gospodarczo rozwiniętych, co oznacza, że: (a) cykle aktywności gospodarczej nie charakteryzują się ścisłą periodycznością, różnią się ze względu na amplitudę oraz momenty występowania punktów zwrotnych; (b) wahania aktywności gospodarczej występują synchronicznie w różnych sektorach gospodarki (ang. comovement); (c) wraz z wydłużaniem się czasu trwania fazy następuje wzrost prawdopodobieństwa przejścia do fazy kolejnej; (d) ostatni kryzys finansowy skutkował podwyższeniem zmienności aktywności gospodarczej w Polsce” (s. 8).

Hipoteza ta również budzi pewne zastrzeżenia:

- Po pierwsze, charakterystyki cyklu koniunkturalnego wymienione przez Autorkę mają charakter bardzo podstawowy, zasadniczy. W związku z tym hipoteza powinna to odzwierciedlać, stanowiąc, iż pod względem swoich podstawowych charakterystyk wahania koniunkturalne w gospodarce Polski nie odbiegają od cykli w krajach wysoko rozwiniętych. Jest to o tyle istotne, iż istnieją badania empiryczne pokazujące, że bardziej szczegółowe charakterystyki procesów cyklicznych (m.in. głębokość recesji, szybkość ożywienia, relacja między cyklem finansowym i cyklem koniunkturalnym, źródła cykliczności w gospodarce, zmienność cyklicznych miar aktywności gospodarczej i ich wzajemna korelacja – ang. *comovement*) różnią się wyraźnie między krajami rozwiniętymi i krajami *emerging markets*, w tym gospodarkami naszego regionu (por. np. Benchúr i Rátfai, 2014; Calderón i Fuentes, 2014; Durdu, 2013; Kolasa, 2013).³ W rozprawie doktorskiej brakuje odniesienia do tych pozycji literatury, co zubaża wywód – uwzględnienie wniosków z tych badań umiejscowiłoby bowiem rozważania związane z weryfikacją drugiej hipotezy badawczej na odpowiednio szerokim tle. Jeżeli można w tym miejscu sformułować sugestię możliwego kierunku dalszych badań, to namawiałbym Autorkę rozprawy, aby podobieństwa i różnice cyklu koniunkturalnego w Polsce i krajach rozwiniętych zostały zweryfikowane w sposób formalny nie tylko z punktu widzenia podstawowych charakterystyk cyklu, ale też z punktu widzenia – często może nawet bardziej interesujących – charakterystyk szczegółowych.
- Po drugie, ostatnia część konkretyzacji drugiej hipotezy badawczej, zgodnie z którą *“ostatni kryzys finansowy skutkował podwyższeniem zmienności aktywności gospodarczej*

³Zresztą w samej rozprawie Doktorantka pokazuje, że w przypadku jednej z cech cyklu koniunkturalnego przywołanej w drugiej hipotezie badawczej – tj. wpływu przedłużającej się bieżącej fazy cyklu na prawdopodobieństwo przejścia do kolejnej fazy – istnieje różnica między wynikami uzyskanymi dla Polski i wynikami dla Stanów Zjednoczonych (rozdział 4.4 rozprawy).

w Polsce”, została sformułowana w sposób nieprecyzyjny. Wydawać by się mogło, że dotyczy ona ogólnej zmienności agregatów makroekonomicznych, a nie ich składowych cyklicznych. Należałoby, zgodnie ze sposobem analizy okresu kryzysu finansowego w empirycznej części rozprawy, wskazać w tej hipotezie na wpływ kryzysu finansowego na cechy cykliczne analizowanych miar aktywności gospodarczej i zmiany siły ich wzajemnych związków.

Rozdział pierwszy rozprawy ma charakter teoretyczny. Doktorantka definiuje w nim pojęcie cyklu koniunkturalnego (rozdział 1.1) i dokonuje przeglądu teorii cykli koniunkturalnych (rozdział 1.2). Następnie charakteryzuje zmienne wykorzystywane do analizy cyklu koniunkturalnego (rozdział 1.3) oraz prezentuje metody datowania cyklu koniunkturalnego i wyodrębniania punktów zwrotnych stosowane w literaturze (rozdział 1.4). Pierwsze trzy podrozdziały tej części pracy uważam, ogólnie, za kompletne i zgłaszam do nich jedynie uwagi szczegółowe (w kolejnej części recenzji). Zastrzeżenia natury ogólnej budzi jednak rozdział 1.4 rozprawy, który powinien, w mojej opinii, nie tylko naszkicować całe spektrum metod służących empirycznej identyfikacji cyklu koniunkturalnego, lecz również zawierać argumentację wyboru przez Doktorantkę określonych metod identyfikacji cyklu, stosowanych w dalszej części rozprawy. Moje uwagi w tym względzie są następujące:

- Przegląd metod pomiaru wahań koniunkturalnych zawarty w rozdziale 1.4 rozprawy jest niekompletny. Autorka koncentruje się na metodach statystycznych, niemal całkowicie pomijając te metody formalne, w których do głosu dopuszcza się teorię ekonomii. Zdziwienie budzi brak odniesienia w tej części rozprawy do metod identyfikacji cyklu koniunkturalnego w ramach strukturalnych modeli wektorowej autoregresji – modele Blanchard i Quah (1989), Clarida i Gali (1994), jak również na podstawie oszacowania funkcji produkcji (zastosowanie tego podejścia w przypadku Polski jest opisane w pracy: Epstein i Macchiarelli, 2009, która powinna znaleźć się w bibliografii rozprawy). Modele nieobserwowalnych komponentów są wprawdzie przywołane i zastosowane w empirycznej części rozprawy, zabrakło jednak odniesienia do tych ich odmian, w których bezpośrednio wykorzystywane są zależności sugerowane przez teorię ekonomii, zwłaszcza krzywa Phillipsa (por. np. Kuttner, 1994; Gerlach i Smets, 1999).
- W dyskursie naukowym ostatnich lat zwraca się uwagę na znaczenie frykcji finansowych i cykli finansowych dla zmienności agregatów makroekonomicznych i cyklu koniunkturalnego. Badania empiryczne wskazują np., iż głębokość i czas trwania recesji są znacznie większe, jeżeli występują w okresie dolnych faz cyklu finansowego, z kolei dynamika ożywienia jest silniejsza, jeśli towarzyszy jej szybki wzrost akcji kredytowej i cen nieruchomości (Claessens et al., 2012). Wątki te powinny zostać zasygnalizowane w rozdziale

1.2 rozprawy doktorskiej, jak również znaleźć odzwierciedlenie w rozdziale 1.4. Rozwijane są bowiem metody określania cyklu koniunkturalnego, w których wykorzystywane są bezpośrednio zmienne finansowe. Niektóre z tych metod bazują na estymacji nowokeynesistowskich modeli równowagi ogólnej (np. Furlanetto et al., 2014), inne natomiast wykorzystują modele przestrzeni stanów, w których uwzględniane jest równanie odpowiadające krzywej IS rozszerzonej o frykcje finansowe (Borio et al., 2013). Ten wątek badań jest stosunkowo nowy i próba jego wykorzystania w rozprawie doktorskiej przyczyniłaby się do zwiększenia stopnia jej atrakcyjności naukowej i oryginalności.

Rozdziały drugi i trzeci rozprawy są poświęcone charakterystyce stosowanych metod wyodrębniania cyklu koniunkturalnego. W ramach koncepcji cyklu odchyień Doktorantka wykorzystuje metodę filtra częstotliwościowego (Christiano-Fitzgerald) i metodę strukturalnych modeli szeregów czasowych (nieobserwowalnych komponentów). W ramach koncepcji cyklu stóp wzrostu, Autorka posługuje się modelami z przełączaniem typu Markowa, ze stałymi i zmiennymi w czasie prawdopodobieństwami przejścia pomiędzy fazami cyklu koniunkturalnego. Metody te opisane są w sposób szczegółowy i przejrzysty, nie budzący zastrzeżeń.

Zasadniczym problemem tej części pracy, sygnalizowanym już powyżej, jest brak uzasadnienia przez Autorkę stosowania określonych narzędzi wyodrębniania wahań cyklicznych, zwłaszcza w ramach koncepcji cykli odchyień. Uzasadnienie takie mogłoby wykorzystywać wnioski z literatury empirycznej, w której porównywane są różne metody wyodrębniania cyklu koniunkturalnego (literatura ta nie jest przywoływana w rozprawie). Kryteria porównywania metod identyfikacji cyklu koniunkturalnego stosowane w tych pracach obejmują m.in.: spójność założeń stosowanych metod z przesłankami teoretycznymi, skalę rewizji uzyskiwanych szacunków, czy precyzję w sygnalizowaniu punktów zwrotnych (por. np. Cotis et al., 2004; Nilsson i Gyomai, 2011). Zwróćmy uwagę, że kryteria te są szczególnie istotne z punktu widzenia możliwości wykorzystania uzyskiwanych miar cyklu dla prowadzenia polityki gospodarczej, a ten aspekt sygnalizowany jest jako istotny w recenzowanej rozprawie (s. 37).

Rozdział czwarty poświęcony jest badaniu procesów cyklicznych w polskiej gospodarce. W stosunku do zawartości tego rozdziału formułuję wprawdzie kilka uwag szczegółowych (w kolejnej części recenzji), jednak w mojej ocenie ta część rozprawy doktorskiej stanowi przykład wzorcowego przeprowadzenia analizy empirycznej cyklu koniunkturalnego. Badanie jest dobrze osadzone w dotychczasowych badaniach procesów cyklicznych w polskiej gospodarce. Doktorantka wykazuje się skrupulatnością w pracy z danymi. Metody wyodrębnienia wahań cyklicznych są stosowane w sposób przemyślany, a ich wyniki są analizowane krytycznie. Oryginalnym, na tle poprzednich badań, jest w szczególności zastosowanie modeli przełącznikowych ze zmiennymi w czasie prawdopodobieństwami zmiany fazy cyklu, w tym modeli z dodatkowymi zmiennymi objaśniającymi (wskaźniki wyprzedzające). Analiza procesów cyklicznych ma charakter wielowymiarowy – procesy cykliczne są badane zarówno na poziomie

zagregowanym (PKB), jak też zdezagregowanym (różne sektory, różne typy dóbr), analizowana jest wrażliwość cech zmiennych cyklicznych na dobór metody, przy pomocy której zostały wyodrębnione. W rozprawie analizowane jest regularność cykli, jak również stopień ich synchronizacji w różnych częściach gospodarki, identyfikowane są również sektory, których cykle aktywności mają charakter wyprzedzający i opóźniony względem cyklu wartości dodanej.⁴ Autorka sprawnie syntetyzuje wnioski z różnych metod – na uznanie zasługuje sposób napisania podrozdziału 4.5, w którym zawarta jest uporządkowana analiza porównawcza wyników opisywanych w poprzednich częściach tego rozdziału.

Najważniejsze wnioski z recenzowanej rozprawy są, moim zdaniem, następujące:

- Procesy cykliczne w Polsce cechują nieregularności i są determinowane przez nakładanie się na siebie cykli o różnej częstotliwości. Fazy ekspansji trwają dłużej niż fazy ożywienia.
- Istnieje zróżnicowanie cech cyklu koniunkturalnego (amplitudy, czasu trwania, momentów występowania punktów zwrotnych) w różnych sektorach gospodarki. Aktywność w transporcie jest wyprzedzająca, a w budownictwie opóźniona względem wartości dodanej.
- W okresie kryzysu finansowego w prawie wszystkich sektorach (z wyjątkiem transportu i handlu) nastąpiło zmniejszenie korelacji cyklu względem zmiennej referencyjnej, manifestując się głównie zwiększeniem amplitud wahań.
- Odrzucono hipotezę o stałości prawdopodobieństw przejścia między fazami cyklu koniunkturalnego na rzecz ich zmienności w czasie – zarówno na poziomie zagregowanym, jak też w większości analizowanych sektorów. Nie potwierdzono jednak hipotezy, że wraz z wydłużaniem się czasu trwania bieżącej fazy cyklu zmianie podlega prawdopodobieństwo przejścia do fazy następnej.⁵

Zakończenie rozprawy zawiera syntezę wniosków uzyskanych z przeprowadzonych badań. Jest ono, moim zdaniem, nazbyt skrótowe. Istotnym mankamentem jest tutaj brak bezpośredniego odniesienia do hipotez badawczych sformułowanych na wstępie pracy, szczególnie w kontekście braku takiego przejrzystego 'rozliczenia' hipotez badawczych w rozdziale 4 rozprawy. Generalnie nie mam wątpliwości, iż wyniki badań własnych przedstawione w rozprawie umożliwiają weryfikację obu hipotez badawczych. Większej dbałości w wywodzie wymagałby jedynie aspekt porównań międzynarodowych drugiej hipotezy badawczej, zgodnie z którą cykl koniunkturalny w Polsce pod względem określonych cech nie odbiega od cykli w krajach gospodarczo

⁴W tym względzie brakuje nieco interpretacji ekonomicznej uzyskanych wyników, jak również odniesienia ich do wyników dla innych gospodarek.

⁵Ten wniosek jest bardzo inspirujący dla ewentualnych dalszych badań.

rozwiniętych. Brakuje tu w szczególności czytelnego zestawienia wyników uzyskanych przez Doktorantkę i analogicznych wyników z literatury dla krajów rozwiniętych (porównania danych nt. stopnia nieregularności cyklu koniunkturalnego w Polsce i siły synchronizacji cykli w różnych sektorach na tle cykli w krajach rozwiniętych). Należy przy tym zauważyć, że jedna ze szczegółowych hipotez drugiej hipotezy badawczej, zgodnie z którą wraz z wydłużaniem się czasu trwania fazy następuje wzrost prawdopodobieństwa przejścia do fazy kolejnej, nie została potwierdzona wynikami badań Autorki rozprawy (rozdział 4.4). Jestem więc zdania, że stwierdzenie Autorki, iż przeprowadzona analiza empiryczna pozwala wnioskować, że cechy cyklu koniunkturalnego w Polsce są zbliżone do wahań koniunkturalnych w krajach gospodarczo rozwiniętych (s. 127) nie jest dostatecznie udokumentowane.

Doktorantka wykazuje się dobrą znajomością literatury przedmiotu – bibliografia rozprawy składa się ze 139 pozycji. Należy jednak zauważyć, że Autorka pominęła kilka pozycji literatury istotnych z punktu widzenia prowadzonych rozważań (są one wskazane w różnych częściach recenzji). Wydaje się też, że w bibliografii niedoreprezentowane są prace publikowane w ostatnim okresie, po wybuchu kryzysu finansowego.

3 Uwagi techniczno-redakcyjne i inne uwagi szczegółowe

Strona formalna recenzowanej rozprawy jest poprawna. Praca jest napisana eleganckim językiem, zasadniczo w sposób przejrzysty i zrozumiały, choć zdarzają się pewne niejasności, skrótów myślowe i zdania nadmiernie ogólnikowe.

Struktura rozprawy nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Zwraca jednak uwagę dysproporcja objętości poszczególnych rozdziałów pracy (rozdział 1 ma 28 stron, rozdział 2 – 14 stron, rozdział 3 – 14 stron, rozdział 4 – 58 stron). Wydaje mi się, że rozdziały 2 i 3, przedstawiające metody badania cyklu koniunkturalnego stosowane w rozprawie, powinny zostać połączone w jeden rozdział.

Wśród uwag szczegółowych chciałbym wymienić następujące:

- Doktorantka stosuje w rozprawie w sposób zamienny określenia: *“metody analizy cykli koniunkturalnych”* (s. 8), *“metody pomiaru wahań koniunkturalnych”* (s. 33), *“metody wyodrębniania składowej cyklicznej”* (s. 41). Należałoby tu zachować pewien porządek terminologiczny – metody wyodrębniania wahań cyklicznych / pomiaru wahań koniunkturalnych / identyfikacji cyklu koniunkturalnego są bowiem czymś innym niż metody analizy cyklu koniunkturalnego, już uprzednio zidentyfikowanego. Z analizą cyklu koniunkturalnego mamy niewątpliwie do czynienia w rozdziale 4 rozprawy doktorskiej, podczas gdy w rozdziałach 2 i 3 prezentowane są metody wyodrębniania / identyfikacji cyklu koniunkturalnego.

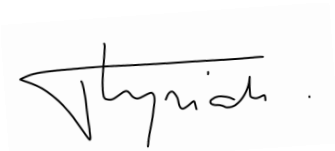
- Przyjęcie w rozprawie, iż wahania cykliczne charakteryzuje naprzemiennosc występowania w okresach od 1,5 roku do 10 lat (s. 14) wydaje się nieco niespójne z wcześniejszym stwierdzeniem, iż czas trwania cyklu wynosi co najmniej rok, a najwięcej od 10 do 12 lat (s. 13).
- Niejasne jest stwierdzenie, iż przyjęta w rozprawie charakterystyka cykliczności *“łączy cechy cykli opisane przez Lucasa (1977) oraz Hübner i in. (1994)”* (s. 15). O ile pierwsze z wymienionych podejść jest krótko scharakteryzowane we wcześniejszej części rozprawy, o tyle drugie z nich – nie.
- Stwierdzenie, iż *“intensywnosc zmian zmniejsza się wraz z wydłużaniem się czasu trwania danej fazy”* cyklu (s. 16) jest prawdziwe dla danej amplitudy wahań.
- Tabele I.1 (s. 21) i I.2 (s. 22) nie są odpowiednio zintegrowane z tekstem wywodu.
- Niejasne jest stwierdzenie, iż problemu opóźnionego w czasie wpływu polityki monetarnej na gospodarkę można uniknąć stosując regułę polityki pieniężnej (s. 25). Rozumiem, że Autorce rozprawy chodzi o stosowanie antycypacyjnych reguł polityki pieniężnej. W takim przypadku jednak nie tyle unika się opóźnień w transmisji polityki pieniężnej, ile podejmuje się decyzje w sposób wyprzedzający.
- Hipoteza racjonalnych oczekiwań implikuje występowanie neutralności pieniądza w warunkach elastycznych cen i płac. Nie jest jednak prawdziwe stwierdzenie, iż racjonalne oczekiwania implikują elastyczne ceny i płace (s. 25).
- Podsumowując rozważania na temat teorii cykli koniunkturalnych i przedstawiając zjawiska typowe charakteryzujące cykle (s. 28), Autorka wskazuje na zachowanie zapasów w cyklu. Temat ten nie został jednak poruszony we wcześniejszych rozważaniach. Dodatkowo w tej części rozważań (s. 29) Doktorantka nie uniknęła stwierdzeń ogólnikowych i nieprecyzyjnych (np.: *“Różnorodność teorii cyklu koniunkturalnego skłania do wniosku, że cykl koniunkturalny jest zjawiskiem dość zmiennym”*).
- Autorka błędnie podaje opóźnienia w publikacji danych statystycznych nt. dynamiki PKB (s. 30) – dane nt. PKB są ogłaszane z opóźnieniem 60 dni, zaś (a nie 90 dni, jak podano w rozprawie). We wstępie rozprawy (s. 6) informacja ta jest podawana w sposób prawidłowy.
- Na początku rozdziału 4 rozprawy Autorka – nieoczekiwanie – ponownie określa cel pracy, w dodatku w sposób nieco inny niż we wstępie. Doktorantka bowiem, oprócz identyfikacji prawidłowości empirycznych cyklu koniunkturalnego, stawia sobie za cel

“porównanie [tych prawidłowości] z cechami cykli krajów wysoko gospodarczo rozwiniętych, obejmując między innymi identyfikację sektorów wrażliwych na wahania koniunkturalne oraz sygnalizujących z wyprzedzeniem zmiany w aktywności ogólnogospodarczej” (s. 69). O ile, moim zdaniem, Autorka zrealizowała z powodzeniem cel rozprawy określony we wstępie, o tyle cel określony na początku rozdziału 4 nie został zrealizowany – porównania międzynarodowe zawarte w tej części pracy mają charakter zupełnie marginalny.

- Doktorantka podaje dwa kryteria doboru zmiennych opisujących aktywność gospodarczą, wykorzystywanych w przeprowadzonym badaniu, tj.: dostępność szeregów czasowych od 1995 r. oraz spójność metodyczną danych w zakresie dostępnej próby (s. 71). Z kolei z treści Aneksu 3 (s. 153) wynika, że Autorka stosowała dodatkowe kryteria, których zasadność nie została przedstawiona w tekście rozprawy. W szczególności, za przyczynę nieuwzględnienia w analizie wartości dodanej w budownictwie mieszkaniowym uznano “zależność od polityki pieniężnej i kredytowej”, co budzi zdziwienie zarówno na poziomie fundamentalnym (czy w analizie cykliczności przyjmuje się założenie, że polityka pieniężna nie ma wpływu na cykl?), ale też na poziomie logicznym (gdyż w rozprawie analizowane są zmienne, wykazujące podobną zależność, które na tej samej zasadzie powinny zostać wykluczone – np. wartość dodana w budownictwie). Eksport i import, a także wyszczególniony odrębnie import ropy naftowej, są wyłączone z analizy ze względu na ich zależność od zmian kursu walutowego – to kryterium również wydaje się nieco dyskusyjne i wymagające uzasadnienia. Inne szczegółowe kryteria są podawane także w odniesieniu do produkcji stali surowej i wydobywania węgla kamiennego.
- Usuwanie obserwacji nietypowych z odsezonowanych szeregów wartości dodanej i produkcji energii elektrycznej wymagałoby dodatkowego komentarza ekonomicznego nt. przyczyn tych nietypowych obserwacji (s. 74).
- Wyjaśnienie oznaczeń q i p , występujących w tabelach 4.12 i 4.13, powinno pojawić się na s. 104, pojawia się dopiero na s. 106.
- Pomimo, że Autorka wykazuje statystyczny brak istotności parametru p_1 , w dalszej części akapitu interpretowany jest znak tego parametru (s. 119).
- W rozdziale 4, a zwłaszcza w podrozdziale 4.5, ułatwieniem lektury byłoby czytelne przedstawianie wniosków odrębnie w odniesieniu do cyklu koniunkturalnego na poziomie zagregowanym (PKB) i zdezagregowanym.
- Numeracja wzorów w rozprawie ma dziwny format.

4 Ocena końcowa

Rozprawa doktorska Pani mgr Marty Skrzypczyńskiej potwierdza wiedzę i warsztat badawczy Autorki w stopniu, który predestynuje Doktorantkę do prowadzenia zaawansowanych badań w dziedzinie nauk ekonomicznych. Niezależnie od zgłoszonych wyżej uwag krytycznych, z pełnym przekonaniem stwierdzam w podsumowaniu, że praca Pani mgr Marty Skrzypczyńskiej odpowiada wymogom, jakie stawiane są rozprawom doktorskim w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z tym zwracam się do Rady Kolegium Analiz Ekonomicznych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie z wnioskiem o dopuszczenie tej rozprawy do publicznej obrony.

Literatura przywołana w recenzji

Benchúr P., Rátfai A. (2014), *Business cycles around the globe: some key facts*, Emerging Markets Finance & Trade, 50(2), 102-109.

Blanchard O. J., Quah D. (1989), *The dynamic effects of aggregate demand and aggregate supply*, The American Economic Review, 79(4), 655-673.

Borio C., Disyatat P., Juselius M. (2013), *Rethinking potential output: embedding information about the financial cycle*, BIS Working Papers, 404, Bank for International Settlements.

Calderón C., Fuentes J. R. (2014), *Have business cycle changed over the last two decades? An empirical investigation*, Journal of Development Economics, 109, 98-123.

Clarida R., Gali J. (1994), *Sources of real exchange rate fluctuations: how important are nominal shocks?*, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, 41, 1-56.

Cotis J. P., Elmeskov J., Mourougane A. (2004), *Estimates of potential output: benefits and pitfalls from a policy perspective*, in: "The euro area business cycle: stylized facts and measurement issues", Centre for Economic Policy Research, 35-60.

- Claessens S., Kose M. A., Terrones M. E., (2012), *How do business and financial cycles interact?*, Journal of International Economics, 87, 178-190.
- Durdu C. B. (2013), *Emerging market business cycles: recent advances*, International Economic Journal, 27(2), 183-199.
- Epstein N., Macchiarelli C. (2010), *Estimating Poland's potential output: a production function approach*, IMF Working Paper, WP/10/15, International Monetary Fund.
- Furlanetto F., Gelain P., Sanjani M. T. (2014), *Output gap in the presence of financial frictions and monetary policy trade-offs*, IMF Working Paper, WP/14/128, International Monetary Fund.
- Gerlach S., Smets F. (1999), *Output gaps and monetary policy in the EMU area*, European Economic Review, 43, 801-812.
- Kannan P., Scott A., Terrones M. E. (2009), *From recession to recovery: how soon and how strong*, World Economic Outlook, April 2009, International Monetary Fund.
- Kolasa M. (2013), *Business cycles in EU new member states: how and why are they different?*, Journal of Macroeconomics, 38, 487-496.
- Kuttner K. (1994), *Estimating potential output as a latent variable*, Journal of Business & Economic Statistics, 12(3), 361-368.
- Nilsson R., Gyomai G. (2011), *Cycle extraction: a comparison of the Phase-Average Trend Method, the Hodrick-Prescott and Christiano-Fitzgerald filters*, OECD Statistics Working Papers, 2011/04, OECD Publishing.